

Hoofdrol voor eiwit

Of het nu gaat om grondgebondenheid, stikstofplafond of kringlooplandbouw, in veel actuele discussies wordt meer eiwit van eigen land naar voren geschoven als oplossing. Cijfers en ervaringen uit de praktijk laten zien dat er zeker mogelijkheden zijn om met management te sturen op dit kengetal. Maar dit is niet op alle bedrijven even eenvoudig.

TEKST WICHERT KOOPMAN

Het 'percentage eiwit van eigen land' was voor melkveehouders een mooi kengetal om te sturen op de benutting van stikstof. Met het advies van de Commissie Grondgebondenheid (zie kader op pagina 9) kwam daar een nieuwe dimensie bij. Daarbovenop presenteerden sectororganisaties twee maanden geleden een plan om de stikstofproductie van de melkveehouderij onder het nationale plafond te brengen. Ook hierin speelt de benutting van zelf geteeld eiwit een belangrijke rol. En dan is er nog minister Schouten. Zij wees bij de presentatie van haar toekomstplannen andermaal op de noodzaak om te blijven werken aan het sluiten van kringlopen.

Uitvoering nog onduidelijk

'Het percentage eiwit van eigen land is zeker een kengetal waar veehouders iets mee kunnen', vindt

Michel de Haan, onderzoeker bij Wageningen Livestock Research en verantwoordelijk voor de wetenschappelijke ontwikkeling van de KringloopWijzer. 'Het geeft veehouders de kans om via het management te sturen op grondgebondenheid. Dat biedt voor de meeste ondernemers meer perspectief dan starre normen op basis van aantallen dieren en hectares', merkt hij.

Tegelijkertijd stelt De Haan vast dat over de uitvoering van de plannen van de Commissie Grondgebondenheid nog veel onduidelijkheid is. Zo is nog niet bekend hoe de norm van minimaal 65 procent eiwit van eigen land in 2025 in de praktijk gehandhaafd gaat worden. Ook aan het begrip 'buurtcontracten' is nog geen concrete invulling gegeven.

Het gewicht dat het kengetal 'eiwit van eigen land' heeft gekregen in het beleid, stuit op bezwaar bij

van eigen land

Johan Temmink, specialist mest en mineralen bij ForFarmers. 'Wij staan achter de doelstelling om stikstofverliezen te beperken door zelf geteeld eiwit beter te benutten. Maar de vraag is of je dat bereikt door te sturen op het kengetal eiwit van eigen land', geeft hij aan.

Eiwitbenutting niets nieuws

'Voor veehouders die een redelijk aandeel snijmais in het rantsoen voeren, is het lastig om goed te scoren op percentage eiwit van eigen land. Terwijl de eiwitbenutting op deze bedrijven vaak goed is en de stikstofverliezen laag zijn', legt Temmink uit. 'Daar staan de pure grasbedrijven tegenover. Hier halen veehouders met gemak de norm van 65 procent eiwit van eigen land, maar dat betekent nog niet dat dit eiwit ook efficiënt wordt benut', aldus de adviseur. Temmink pleit dan ook voor een meer regionale aanpak. 'De doelstelling is voor iedereen gelijk: meer grondgebondenheid en minder stikstofverliezen. Maar dat hoeft nog niet te betekenen dat iedereen op dezelfde normen wordt afgerekend.'

Temmink kent de kritiek dat voerverlichters ruime veiligheidsmarges zouden inbouwen ten aanzien van het aandeel eiwit in het rantsoen en daarmee een rem zouden zetten op een verhoging van de benutting. Te weinig eiwit zou immers ten koste kunnen gaan van de melkproductie. Hij geeft echter tegengas. 'De benutting van eiwit wordt vooral bepaald door de kwaliteit van het ruwvoer en juist daar be-

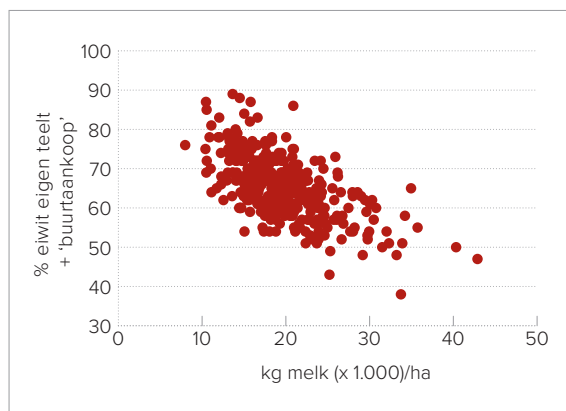
steden onze adviseurs steeds meer aandacht aan', aldus Temmink, die in dit verband ook wijst op de trend in het percentage ruw eiwit in het krachtvoer dat ForFarmers aan melkveehouders leverde. 'Dat is in de afgelopen vijf jaar gedaald met 20 gram per kilo mengvoer. Beperken van stikstofverliezen is niets nieuws. Daar werken we samen met veehouders al jaren aan', benadrukt hij.

Ruimte voor management

Temmink verwijst onder andere naar de bedrijven die actief zijn in 'Vruchtbare Kringloopprojecten' in het oosten van Nederland. Gerjan Hilhorst, onderzoeker bij Wageningen Livestock Research, is hier nauw bij betrokken. 'Werken aan een hoger percentage eiwit van eigen land helpt om stikstofoverschotten te verlagen', stelt hij vast. In tabel 1 is een overzicht

Tabel 1 – Relatie tussen percentage eiwit van eigen land en andere kengetallen (bron: 388 bedrijven in Vruchtbare Kringloop Achterhoek en Overijssel)

	eiwit eigen teelt + 'buurtaankoop'		
	25% laagste	gemiddelde	25% hoogste
eiwit eigen teelt + 'buurtaankoop' (%)	58	64	72
stikstofoverschot bodem (kg per ha)	125	109	91
ruw eiwit krachtvoer (g per kg)	211	206	204
grasopbrengst droge stof (kg per ha)	10.030	10.770	11.450
ammoniakemissie (kg NH ₃ per ha)	65	63	63
broeikasgassen (g CO ₂ -eq/kg melk)	1322	1300	1286

Figuur 1 – Relatie tussen percentage eiwit van eigen land en melkproductie per hectare (bron: 388 bedrijven in Vruchtbare Kringloop Achterhoek en Overijssel)

gegeven van de gemiddelde resultaten uit de KringloopWijzers van 2015 tot met 2017 van 388 zandbedrijven in de Achterhoek en Overijssel met een melkproductie tussen de 18.000 en 22.000 kilo per hectare. Het kwart van de bedrijven met de laagste scores voor percentage eiwit van eigen land had een gemiddeld stikstofbodemschot van 125 kilo per hectare. Voor het kwart van de bedrijven met de hoogste scores was dit overschot niet minder dan 34 kilo lager. Deze veehouders realiseren een hogere grasopbrengst en ze voeren krachtvoer met een wat lager gehalte ruw eiwit.

Overigens blijkt uit de cijfers in tabel 1 ook dat het aandeel eiwit van eigen land geen relatie heeft met

de emissies van ammoniak en broeikasgassen. ‘Sturen op eiwit van eigen land hoeft dus niet ten koste te gaan van het realiseren van andere milieudoelen’, concludeert Hilhorst.

Zijn analyse laat ook zien dat extensieve bedrijven gemiddeld een hoger percentage eiwit van eigen land halen dan intensieve bedrijven (zie figuur 1). Van de 388 bedrijven waarvan de cijfers bekend zijn, haalt ruim de helft nu al minstens 65 procent van het eiwit van eigen land (of uit de buurt) en nog eens ruim een kwart zit daar dichtbij. ‘Ongeveer twintig procent van de veehouders zal echter vergaande maatregelen moeten nemen om aan de norm te voldoen’, geeft Hilhorst aan. ‘Zij zullen moeten extensiveren door extra grond onder hun bedrijf te halen.’

‘We zien in de cijfers echter ook dat intensiteit niet alles zegt’, merkt de onderzoeker op. ‘Bij dezelfde intensiteit is er tot wel twintig procent verschil in aandeel eiwit van eigen land. Dit geeft aan dat veehouders met hun management veel invloed hebben op dit kengetal.’

Twee mogelijkheden om te sturen

Dit is ook de ervaring van Barend Meerkerk, adviseur bij PPP-Agro Advies. Hij is, samen met Bert Philipsen van Wageningen Livestock Research, projectleider van het praktijkproject ‘Eiwit van eigen land’, waarin zeven leveranciers van zuivelverwerker Bel Leerdammer de mogelijkheden verkennen om minder geïmporteerd eiwit te gebruiken. Het project is inmiddels

Percentage eiwit van eigen land in 2018 flink gedaald

Door het droge groeiseizoen van vorig jaar was het percentage eiwit van eigen land op veel bedrijven flink lager. Zo daalde de zelfvoorzieningsgraad in het project ‘Eiwit van

eigen land’ van gemiddeld 64 procent in 2017 naar 52 procent in 2018. Voor de bedrijven in de Vruchtbare Kringloop Achterhoek daalde het gemiddelde van 69 naar

54 procent. In het advies van de Commissie Grondgebondenheid wordt gesproken over een gemiddelde van drie jaar. Hierdoor hebben extremen minder invloed.

Checklist voor **meer eiwit van eigen land**

Op basis van de ervaringen in het project 'Eiwit van eigen land' hebben PPP-Agro Advies en Wageningen Livestock Research een checklist opgesteld die veehouders kan helpen om te werken aan meer eiwit van eigen land:

1. Analyseer de cijfers uit de KringloopWijzer om te weten hoe je scoort en hoe dit resultaat tot stand is gekomen.
2. Analyseer de rantsoenpagina in de KringloopWijzer. Zit er in het totale rantsoen meer dan 160 gram ruw eiwit per kvem, dan is er nog ruimte om de benutting van eiwit in het rantsoen te optimaliseren.
3. Analyseer de gewasopbrengst in vergelijking met andere bedrijven. Als deze op papier achterblijft, kan dit betekenen dat er minder is gegroeid, maar ook dat er minder is benut, omdat te veel voer is aangekocht.
4. Analyseer het stikstofoverschot in de bodem in vergelijking met andere bedrijven. Als dit veel hoger is, dan is er te veel bemest in relatie tot de gewasopbrengst.
5. Formuleer op basis van een analyse van de cijfers doelstellingen op het gebied van voeding en bemesting.

het derde en laatste jaar ingegaan. 'Het percentage eiwit van eigen land is de uitkomst van een som waarbij de eiwitopbrengst van eigen land wordt gedeeld door de totale eiwitopname van de veestapel', legt Meerkerk uit. 'Dit betekent dat er twee mogelijkheden zijn om de uitkomst te beïnvloeden: verhogen van de eiwitopbrengst of verlagen van de eiwitopname', geeft hij aan.

Ruimte voor lagere eiwitopname

De adviseur merkte dat veehouders in eerste instantie vooral inzetten op verhoging van de productie van eigen eiwit. 'Terwijl de cijfers laten zien dat bij de deelnemers aan het project vooral kansen lagen voor verlaging van de eiwitbehoefte. Tussen bedrijven met een vergelijkbare melkproductie per hectare zagen we verschillen in eiwitopname tot, omgerekend, meer dan 300 kilo per hectare. Bij eenzelfde gewasopbrengst is dat al een verschil in eiwitbenutting van acht procent', geeft Meerkerk aan.

'Een eiwitgehalte in het rantsoen van rond de zestien procent is in de praktijk een prima doelstelling', vindt de projectleider. Hij merkte dat vooral voeradviseurs het spannend vinden om terug te gaan in eiwit. 'Maar, zoals we ook afgelopen voorjaar zagen, je kunt prima melken met een ureumgetal van tussen de 17 en 20', stelt Meerkerk. 'Mits dit getal niet te veel schommelt.' Binnen de studiegroep blijken er twee typen bedrijven te zijn waar verhogen van het percentage eiwit van eigen land extra moeilijk is. 'Aan de ene kant zijn dit de intensievere bedrijven op zandgrond die onvoldoende voereiwit zelf telen. Aan de andere kant zijn dit de extensievere grasbedrijven waar het lastig is om het hoge eiwitgehalte in het ruwvoer te benutten', legt Meerkerk uit.

Sturen is ook kans

Het kengetal 'eiwit van eigen land' is in korte tijd van een managementinstrument veranderd in een indicator waarop ondernemers afgerekend kunnen gaan

Uit het advies van **de Commissie Grondgebondenheid van april 2018**

- In 2025 moet minimaal 65 procent van de eiwitbehoefte van een melkveebedrijf afkomstig zijn van grond van het eigen bedrijf of uit de directe omgeving, dat wil zeggen binnen een straal van maximaal 20 kilometer.
- Het kengetal eiwit van eigen land wordt gemonitord op basis van een voortschrijdend gemiddelde van drie jaar.
- Voor het betrekken van voer uit de omgeving moeten buurtcontracten voor minimaal drie jaar worden afgesloten. Afsluiten van buurtcontracten is alleen mogelijk als minimaal de helft van het ruwvoer van eigen land komt.

worden. 'Daardoor heeft het voor een deel van de veehouders een negatieve lading gekregen', constateert Meerkerk. Wat hem betreft is dat jammer. 'Gedwongen worden om te sturen op percentage eiwit van eigen land is niet alleen een bedreiging, het is ook een kans om een bedrijf minder afhankelijk te maken van de aankoop van eiwitrijk voer. Dat is in heel veel gevallen bedrijfseconomisch interessant.' |

Samenvatting

- Werken aan meer eiwit van eigen land helpt om stikstofoverschotten te verlagen.
- Veehouders kunnen met management veel invloed uitoefenen op het kengetal.
- Met het verlagen van de eiwitaanvoer is vaak meer te bereiken dan met het verhogen van de eiwitproductie.
- Verhogen van het eiwit van eigen land is een uitdaging voor intensieve bedrijven en voor extensieve grasbedrijven.